

בג"ץ 5819/24
בג"ץ 27156-08-24
בג"ץ 55368-08-24
קבוע: 1.3.26

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

1. התנועה למען איכות השלטון בישראל
2. פורום חומת מגן לדמוקרטיה
ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ואח'
מרחוב יפו 208 ירושלים, ת"ד 36054, 9136001
טל': 02-50000073; פקס: 02-50000076

העותרים בבג"ץ 5819/24

ישראל חופשית
ע"י ב"כ עוה"ד חגי קלעי ואח'
מרחוב מזא"ה 22 תל אביב-יפו
טל': 03-9070770; פקס: 03-9070771
דוא"ל: office@kalai-rosen.com

העותרת בבג"ץ 27156-08-24

1. רותם סיון-הופמן
2. מיכל הדס
3. עפרי דון-טופילד
4. נעמה גלבר
5. דלית כסלו-ספקטור
6. טל סיון-צפורין
העומדות בראש תנועת "אמא ערה"
ע"י ב"כ עוה"ד גלעד ברנע
מרח' קומפורט 11/21, תל אביב-יפו, 6694924
טל': 03-6135135; פקס: 03-6135135
דוא"ל: gilad_b@netvision.net.il

העותרות בבג"ץ 55368-08-24

נ ג ד

1. שר הביטחון
2. ממשלת ישראל
3. ראש המטה הכללי
4. ראש אגף כוח אדם בצה"ל
5. מפקד יחידת תכנון וכח אדם באכ"א
6. הפרקליטה הצבאית הראשית
7. היועצת המשפטית לממשלה
8. שר החינוך
באמצעות פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-6467011
9. איחוד הישיבות באר"י
ע"י ב"כ עוה"ד שמואל הורביץ
טל': 02-5020565; פקס: 02-5000462

המשיבים בבג"ץ 5819/24

1. מפקדת מיטב
2. ראש המטה הכללי
3. ראש אגף כוח אדם בצה"ל
4. רח"ט תכנון ומנהל כוח אדם באכ"א
5. הפרקליטה הצבאית הראשית
6. שר הביטחון
7. היועץ המשפטי למערכת הביטחון
באמצעות פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-6467011
8. איחוד הישיבות באר"י
ע"י ב"כ עוה"ד שמואל הורביץ
טל: 02-5020565; פקס: 02-5000462

המשיבים בבג"ץ 27156-08-24

1. ממשלת ישראל
2. צבא ההגנה לישראל
3. שר הביטחון
4. ראש המטה הכללי
5. ראש אגף כח אדם
6. היועצת המשפטית לממשלה
באמצעות פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-6467011
7. איחוד הישיבות באר"י
ע"י ב"כ עוה"ד שמואל הורביץ
טל: 02-5020565; פקס: 02-5000462

המשיבים בבג"ץ 55368-08-24

הודעת עדכון מטעם המשיבים 6-1

1. בהתאם להחלטות בית המשפט הנכבד ולקראת הדיון הקבוע בעתירות, מתכבדים המשיבים 6-1 (להלן: **המשיבים**) להגיש הודעת עדכון מטעמם.
2. בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.26, התבקשו המשיבים להתייחס לכל חלקי הצו המוחלט שיצא בעתירות. בתוך כך נקבע כי משיבי המדינה יפרטו: "בין היתר את כלל ה"הטבות שניתנות בקשר ישיר, או עקיף להשתמטות מחובת הגיוס" ואת הצעדים אשר "גורמי המקצוע סבורים כי יהיו בעלי אפקטיביות גבוהה" (פסקה 66 לפסק הדין). לגבי כל אלה, מתבקשים משיבי המדינה לפרט הן את התשתית העובדתית הנוכחית, הן את התשתית הנורמטיבית המסדירה את מצב הדברים הקיים. כמו כן יעדכנו משיבי המדינה על אודות תוצרי עבודת הצוות שעל הקמתו נמסר בהודעה מיום 20.1.26.
3. בראשית הדברים, יודגש כי המשיבים מכירים בחובה המוטלת עליהם לנקוט צעדי אכיפה אישיים אפקטיביים כלפי מי שהוצאו להם צווי גיוס ולא התייצבו בהתאם, לצורך אכיפה שוויונית של חובת הגיוס כלפי כלל הציבור; זאת הן באמצעות נקיטה בהליכים פליליים, והן באמצעות גיבוש מדיניות אכיפה ממשלתית אפקטיבית, שוויונית ומידתית, לצורך נקיטה בצעדים משלימים במישור הכלכלי-אזרחי ביחס למשתמטים, שרכיביה יעמדו בעקרונות שנקבעו ביחס לצעדים אלה בפסק הדין שניתן בעתירות שבכותרת.

בהתאם להכרה בחובה זו, פועלים גורמי צה"ל מזה זמן רב לאכיפת חובת השירות בצה"ל גם על בני הציבור החרדי, באמצעות המשך מימוש תכנית הגיוס והגברת האכיפה ביחס לבני הציבור החרדי, שגובשה על-ידי רשויות הצבא.

בתוך כך הוצאו באופן מדורג צווי התייצבות להשלמת הליכים הנדרשים לגיוס, כלפי כלל חייבי גיוס בני הציבור החרדי, מהלך שהיווה נקודת ציון לראשיתה של אפשרות לנקוט בהמשך באכיפה השוויונית. לאחר הוצאת צווי התייצבות לכלל בני הקבוצה כאמור, התחילה "שרשרת הגיוס" ובחלוף הזמן היא הובילה להגדלה משמעותית של מספר חבי הגיוס עמם מוצה תהליך הקריאה לשירות, ורבים מהם אף הוגדרו כמשתמטים. במעמד זה, ניתן לנקוט כלפיהם בצעדי אכיפה אישיים, בכלים המצויים בידי רשויות הצבא, לשם אכיפת חובת השירות, לרבות באמצעות ביצוע מעצרים במעברי הגבול השונים, וביצוע פעולות אכיפה ומעצר יזומות בסביבה אזרחית, בכפוף לתיאום עם משטרת ישראל.

כבר כעת נציין, ועל כך יורחב בהמשך, כי בהתאם לעיתוי הספירה הנוכחי, מן הנתונים העדכניים עולה כי על רקע יישום תכנית האכיפה שגיבש הצבא, וכן בשל פעולות רתימה חסרות תקדים שביצע הצבא, חלה עליה בשיעור המתגייסים בני הציבור החרדי, לעומת השלישון המקביל בשנת הגיוס החולפת.

להערכת גורמי הצבא, בשלישון הגיוס הראשון בשנת הגיוס 2025 (יולי-אוקטובר 2025), בהתאם להערכות, התגייסו כ-1,100 מתגייסים בני הציבור החרדי.

יודגש, כי מגמת העלייה בנתוני המתגייסים עודנה רחוקה מלהלוס את צרכי הצבא ואת ערך השוויון. על כן קיימת חשיבות בהרחבת כלל הפעילות שהניבה את הגידול האמור, לרבות הגברת השימוש באמצעי האכיפה וטיובם, בדגש על צעדי אכיפה אישיים. כמו כן, נדרש כי הממשלה תגבש ללא דיחוי מדיניות אכיפה אפקטיבית, שתביא למיצוי השימוש בכלים ובסנקציות כלכליות, ביניהן שלילת הטבות אישיות-כלכליות, אשר להערכת גורמי המקצוע באוצר צפויה להיות להם השפעה משמעותית במיוחד על היקף המתגייסים. להערכת גורמים אלה, השילוב בין גורמים אלה מגביר את התמריצים לגיוס וההרתעה מפני השתמטות ויוביל להגדלה נוספת במספר המתגייסים.

כמו כן, להערכת גורמי המקצוע בממשלה הציפייה בקרב בני המגזר החרדי להעברתו של חוק אשר דה-פקטו יאפשר קבלת פטור מגיוס וביטול הליכים פליליים ומשמעתיים שננקטו ביחס למי שהוכרז כמשתמט, מהווה כעת תמריץ שלילי לגיוס, ואלמלא ציפייה זו, תוצאות פעולות האכיפה המתבצעות היו גבוהות יותר.

תמצית הרקע להודעה דנן

5. נקודת המוצא לענייננו היא פסק הדין שניתן ביום 19.11.26 בעתירות שבכותרת, על-ידי הרכב מורחב של בית המשפט הנכבד (להלן: **פסק הדין**).
כזכור, ענייננו של פסק הדין באי-אכיפת חובת הגיוס לצה"ל על בני הציבור החרדי, על רקע פקיעתו של פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986 (להלן גם: **חוק שירות ביטחון**).
פסק הדין קבע כי דין העתירות בעיקרו של דבר – להתקבל.

בתוך כך, ניתן צו מוחלט המחייב את גורמי המדינה לנקוט פעולות משמעותיות לאכיפת חובת הגיוס באופן שוויוני, בין היתר באמצעות הליכים פליליים אפקטיביים. בהתייחס להליכי האכיפה הפליליים ציין בית המשפט הנכבד כי אכן הושקה תכנית גיוס ואכיפה צבאית לגיוס בני החברה החרדית ובוצעו פעולות אכיפה מסוימות לטובת יצירת תשתית לאכיפה אפקטיבית. אולם, פעולות אלה אינן מספיקות, מדובר "בקצה הקרחון" ו"קשה לומר אפוא, כי חובת הגיוס אכן נאכפת באופן שוויוני ואפקטיבי; הרחק מכך, ממש לא".

בהקשר זה נקבע כי "על משיבי המדינה לפעול בשקידה ראויה ובמהירות האפשרית, לשם נקיטת הליכים פליליים ממשיים כלפי מי שהוכרזו כמשתמטים מקרב בני הציבור החרדי; אמת מידה רלבנטית לכך, היא שנדרש להגיע בהקדם האפשרי, במסגרת המגבלות הקיימות (במונחי משאבים וכדומה), למצב שוויוני, כך ששיעור המשתמטים בני הציבור החרדי שנקט לגביהם הליך פלילי, לא יהיה נמוך מזה של ציבורים אחרים".

6. עוד נקבע, כי לצד צעדי אכיפה ממשיים במישור הפלילי, אשר אותם נדרש הצבא לקדם בהקדם, תוך שיתוף פעולה עם המשטרה במקרה הצורך, על הממשלה לנקוט בפעולות משלימות נרחבות במישור האזרחי-כלכלי. בהקשר זה נקבע כי הממשלה אינה ממלאת אחר חובתה לפעול למימוש והגשמה של חובת גיוס שוויונית.

7. בהתייחס למישור האזרחי-כלכלי ניתן צו מוחלט, המורה לממשלה לפעול לנקיטת צעדי אכיפה אישיים אפקטיביים כלפי מי שהוצאו להם צווי גיוס ולא התייצבו בהתאם. **עוד נקבע כי על הממשלה לגבש, בתוך 45 ימים מיום מתן פסק הדין (קרי, עד ליום 4.1.26), מדיניות אכיפה אפקטיבית, שוויונית ומידתית. זאת, בין היתר, על בסיס עבודת המטה שנעשתה על ידי גורמי המקצוע, שמנתה צעדים שונים שבסמכות הממשלה לנקוט, חלקם אף ללא צורך בחקיקה. בנוסף נקבע כי ככלל, אין לאפשר המשך מתן הטבות שניתנות בקשר ישיר או עקיף, להשתמטות מחובת הגיוס.**

8. בתחילת חודש ינואר 2026, ימים אחדים לאחר חלוף 45 הימים שנקצבו לממשלה בפסק הדין לצורך גיבוש מדיניות אכיפה, הוגשו מטעם העותרים בבג"ץ 5819/24 ומטעם העותרת בבג"ץ 27156-08-24, בקשות למתן צווים מן הצדק לפי סעיף 15 לחוק-יסוד: השפיטה וכן בקשה על פי פקודת ביזיון בית המשפט.

9. במסגרת תגובת המדינה לבקשות אלה שהוגשה ביום 12.1.26, הבהירה היועצת המשפטית לממשלה את עמדתה כי ממכלול הנסיבות באותה עת עלה שהממשלה לא פעלה לבצע את פסק הדין והסעדים האופרטיביים שהופנו כלפיה, ואף לא הביעה כוונה כלשהי לקיים את פסק הדין. עוד הודגש, כי התנהלות זו מהווה סכנה של ממש לקיומו של המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל ובכלל זאת לעקרון הפרדת הרשויות. הפרת צווים שיפוטיים, תוך שעולה שאין כל כוונה של ממש לקיים, בלא פנייה מסודרת לבית המשפט הנכבד לקבלת ארכה לביצוע הצו השיפוטי, ובפרט שעה שהמפרים הם ראש הממשלה וממשלת ישראל, משמעותה היא ריקון מתוכן של יכולתן של ערכאות שיפוטיות לקיים ביקורת שיפוטית אפקטיבית על פעולות הממשלה. בנסיבות אלה, בהיעדר ציות לפסק הדין, הוא מאבד מהמשמעות המעשית שלו. לתגובה זו צורפה התייחסותו של מזכיר הממשלה מיום 7.1.26 וכן הודעת דוא"ל מאת מזכיר הממשלה מיום 8.1.26, שם נמסר על דיון שעתידה הממשלה לקיים בנושא ביום 18.1.26.
10. בהמשך לתגובת המדינה מיום 12.1.6 ניתנה החלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.26, והודעת עדכון זו מוגשת בהתאם לאמור בהחלטה זו של בית המשפט הנכבד.

פעולות צה"ל להרחבת שירותם של בני הציבור החרדי

11. כפי שפורט במסגרת תצהיר התשובה מיום 5.8.25, צה"ל מקדיש מאמצים ניכרים להרחבת היקף המתגייסים לשירות סדיר ולהגברת השילוב של בני הציבור החרדי בשירות צבאי, ובכלל זה אף בשירות מילואים. בתוך כך נעשו פעולות שונות לפתיחת מסלולי גיוס ושירות חדשים, להרחבת מסלולי השירות הקיימים, להתאמת הליכי המיון, הקליטה וההכשרה, להגברת החשיפה של מלש"בים בני הציבור החרדי, לשיתוף פעולה עם ישיבות ההסדר החרדיות, ועוד מגוון של פעולות רתימה נוספות שתכליתן לאפשר את הרחבת היקף המשרתים בני הציבור החרדי.
12. כזכור, עוד ביום 25.6.24 קבע בית המשפט הנכבד כי אין "בסיס חוקי להימנעות מגיוסם של תלמידי הישיבות" וכי "על המדינה לפעול לאכיפת חוק שירות ביטחון על תלמידי הישיבות" (פס' 44 לפסק הדין בבג"ץ 6198/23). בהתאם, החל משנת הגיוס 2024, רשויות הצבא נוהגות בבני הציבור החרדי כפי שהן נוהגות באוכלוסייה הכללית, קרי, נשלחים צווים לכל מלש"ב שעל-פי דין הגיע מועד קריאתו לצו ראשון (ככלל, מיועדים שהגיעו לגיל 16.5) ואלה נדרשים לעבור את כלל הליכי הבדיקה והרישום המלאים הנוהגים ביחס לכלל האוכלוסייה; ובהמשך לכך נשלחים אליהם צווי התייצבות לשירות ביטחון.
13. בנוסף, בשים לב להיקף האדיר של מלש"בים שהצטבר לאורך תקופת תוקפו של פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון, אשר קיבלו דחיית שירות מכוחו או שגיוסם הוקפא בהתאם להחלטת הממשלה 682 (כ-80 אלף מלש"בים), ובהתחשב במשאבים שעמדו לרשות הצבא, הוחלט בראשיתו של התהליך לפעול לגיוסם של מלש"בים בני קבוצה זו באופן הדרגתי.

בהתאם לכך ועל בסיס חלוקה של שנת הגיוס 2024 לשלושה שלישונים, זומנו מלש"בים שגיוסם נדחה מכוח הוראות פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון, לפני פקיעת תוקפו, או הוקפא בהתאם להחלטת ממשלה 682, להשלמת הליכי צו ראשון: **שלישון א'** – מיולי 2024 עד אוקטובר 2024, הוצאו 3,001 צווים; **שלישון ב'** – מנובמבר 2024 עד פברואר 2025, הוצאו 7,014 צווים; **שלישון ג'** – ממרץ 2025 עד יוני 2025, הוצאו 14,000 צווים. **סך הכול הוצאו 24,015 צווי התייצבות להליכי רישום ובדיקה בשנת הגיוס 2024 למלש"בים מקרב האוכלוסייה האמורה.**

14. בנוסף, כאמור במהלך שנת גיוס 2024, נוסף על 24,015 הצווים שהוצאו להתייצבות להליכי צו ראשון, הוצאו 2,080 צווי גיוס לפי סעיף 13 לחוק, למלש"בים בני הציבור החרדי שכבר השלימו במועד מוקדם יותר את כלל התהליכים הנדרשים לטובת גיוסם לצה"ל.

15. אשר לשנת הגיוס 2025, במהלך חודש יולי 2025 בהתאם להנחיית הרמטכ"ל בעניין, נשלחו צווי ההתייצבות להשלמת הליכי רישום ובדיקה לכלל המיועדים לשירות ביטחון שנותרו מתוך הציבור החרדי שחל עליו בזמנו ההסדר שהיה קבוע בפרק ג'1 לחוק או שגיוסו הוקפא מכוח החלטת הממשלה 682 – כ-54,000 צווים. מועדי ההתייצבות מכוח צווים אלה נפרשו לאורך כל שנת הגיוס, בפריסה מאוזנת על פני ימי העבודה, וביצועם התחלק בין כלל לשכות הגיוס בארץ. משמעות הדברים היא, כי הושלמה הוצאת צווי התייצבות להשלמת הליכים, לכלל חייבי הגיוס בני הציבור החרדי.

16. בנוסף, החל משנת הגיוס 2025, כמהלך משלים להנחיית הרמטכ"ל, לצורך טיפול בעשרות אלפי מלש"בים נוספים, הוחלט על קיצור ההליכים המקדמיים לגיוס של מלש"בים מכלל האוכלוסייה (להלן: **שרשרת הגיוס**), תוך שקיצור זה עודנו מגלם שקידה ראויה על ביצוע הבדיקות הנדרשות על-פי דין ולצורך עמידה בהוראות הדין. כך, ולצורך קיצור פרק הזמן של "שרשרת הגיוס" ולאחר עבודת מטה שבוצעה ביחידת מיטב, הוחלט לבטל את ביצוען של כלל הבדיקות שהיו נהוגות עד לקיצור האמור, למעט בדיקות המתחייבות בהתאם לדין או שנועדו לאפשר עמידה בהוראות הדין.

נשוב ונבהיר כי קיצור תהליך הגיוס במצבים של אי-שיתוף פעולה חל באופן שוויוני על כלל אוכלוסיית המלש"בים במדינת ישראל, ולא רק ביחס למלש"בים בני הציבור החרדי. הקיצור האמור נעשה לאחר שנשקל בכובד ראש, בשים לב להשלכות המשמעותיות שעלולות להיות כרוכות בויתור על הבדיקות שבוצעו אל מול הצורך בהתמודדות יעילה ואפקטיבית עם תופעה של אי התייצבות המונית לגיוס, בייחוד במציאות שבה חובת הגיוס ידועה לכל אזרח במדינת ישראל, ובפרט בשעת מלחמה, המחייבת תוספת משמעותית של כוח אדם לשורות הצבא.

17. בהתאם לבדיקת גורמי המקצוע בצה"ל, לאחר ביצוע ההתאמות והשמטת הבדיקות שנערכות במעבר בין שלב לשלב במדרג הזימונים המפורט לעיל, ההערכה היא כי משך הזמן הכולל החל ממועד הוצאת הצו הראשון ועד להכרזת ההשתמטות יתקצר בהשוואה לפרק הזמן שלקח תהליך ההכרזה עד כה. יובהר, כי פרקי הזמן המינימליים שנקבעו במדיניות הצבא לצורך מתן התראה מספקת בין זימון לזימון, נותרו ללא שינוי, גם במסגרת התהליך המקוצר; ואולם קיצור כלל הבדיקות שהיו שזורות עד כה בתהליך, ובוצעו עובר להוצאת מכתב התראה, צו 12 והכרזת השתמטות, הוא אשר קיצר את משכי הזמן של התהליך.

בכל הנוגע לאוכלוסיית בני הציבור החרדי שחל עליהם בזמנו ההסדר שהיה קבוע בפרק ג'1 לחוק או שגיוסם הוקפא מכוח החלטת הממשלה 682, העריכו גורמי המקצוע כי אילולא ביצוע ההתאמות האמורות, בהינתן הוצאת עשרות אלפי צווים, ובראי הנסיבות שתוארו, משך הזמן הממוצע לטיפול היה צפוי להיות ארוך באופן משמעותי ואף היה צפוי להגיע למספר שנים.

18. במסגרת מאמצי הצבא להגברת האכיפה השוויונית, ישנה משמעות רבה להחלטת הרמטכ"ל מחודש יולי 2025 על הוצאה גורפת של צווי הזימון להתייצבות לכלל חבי הגיוס מקרב הציבור החרדי, ולקיצור פרק הזמן עד להכרזה על סטטוס של משתמט. נחזד את חשיבות הדברים: להערכת גורמי המקצוע בצבא ובמשרדי הממשלה, השימוש בסנקציות אישיות, למשל עיכוב ומעצר במעברי גבול, הוא כלי חיוני להגדלת שורות הצבא הסדיר ולמאבק בתופעת ההשתמטות, ולהן השפעה הרעתית משמעותית, והן מביאות מלש"בים לפעול להסדרת מעמדם. כפי שהוסבר, רק מעת ההכרזה על חייב גיוס כמשתמט, שמתבצעת לאחר שרשויות הגיוס מיצו עמו את כלל תהליכי הקריאה לשירות, ניתן לפעול כלפיו במהלכי אכיפה יזומים וכן לנקוט כלפיו בהליך משמעותי או פלילי בהתאם לנסיבות העבירה. משעה שהוצאו צווי הזימון להתייצבות באופן גורף ולאחר שבוצעו ההתאמות הנדרשות בשרשרת הגיוס, באופן שהביא לקיצור פרקי הזמן עד להכרזה על סטטוס של משתמט - חלות אותן סנקציות אישיות כלפי קבוצה גדולה יותר של חייבי גיוס, באופן המטייב את האפקטיביות של אכיפת חובת הגיוס.

19. משאמרנו זאת נבקש לעדכן ביחס לכמות המתייצבים להליכי הגיוס, של מי שגיוסם נדחה מכוח הוראות פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון, לפני פקיעת תוקפו, או הוקפא בהתאם להחלטת ממשלה 682, נכון ליום 15.2.26.

כאמור לעיל, בשנת הגיוס 2024 נשלחו 24,015 זימונים להתייצבות להשלמת הליכי צו ראשון בשלוש פעימות לאורך השנה. מתוך 3,001 הצווים שנשלחו בשלישון א', התייצבו 874; מתוך 7,014 הצווים שנשלחו בשלישון ב', התייצבו 1,139; מתוך 14,000 הצווים שנשלחו בשלישון ג', התייצבו 1,445.

בשנת הגיוס 2025, נשלחו 53,741 צווים, לכלל המלש"בים בני הציבור החרדי שחל עליהם בזמנו פרק ג'1 או שגיוסם הוקפא מכוח החלטת הממשלה האמורה, כאשר מועדי ההתייצבות נפרסו באופן מאוזן על פני כל שנת הגיוס. מתוך אותם 53,741, נכון ליום 15.2.26, ל-44,065 כבר חלף מועד ההתייצבות הראשון שהיה קבוע בצו הזימון, ומתוכם, התייצבו להשלמת הליכי גיוס 3,040 מלשב"ים.

להערכת גורמי הצבא, המבוססת על נתונים שאינם סופיים, בהתאם לעיתוי הספירה הנוכחי, מספר המתגייסים מקרב כלל בני הציבור החרדי (בתוכם גם האוכלוסייה שחל עליה בזמנו פרק ג'1 או שגיוסה הוקפא מכוח החלטת הממשלה האמורה) בשלישון הראשון של שנת הגיוס 2025 יעמוד על כ-1,100. לעמדת גורמי הצבא נתון זה מלמד על עלייה מוערכת של כ-20% בכמות המתגייסים ביחס לשלישון המקביל בשנת הגיוס 2024. עוד נמסר מגורמי הצבא כי מגמת העלייה בשיעור המתגייסים מקרב בני הציבור החרדי, נמשכת בעיקר ביחס לתפקידים תומכי לחימה, בשל אופי האוכלוסייה. ביחס לתפקידי לחימה, מסתמנת מגמה עלייה מתונה יותר. ייעשה כמובן מאמץ להציג, במועד הדיון או במועד אחר מוקדם ככל הניתן, נתונים עדכניים.

20. נוסף ונציין, כי בהמשך להחלטה על הוצאת צווי זימון להתייצבות לכלל המלש"בים בני הציבור החרדי אשר גיוסם נדחה בהתאם להוראות פרק ג'1 שפקע, או הוקפא בהתאם להחלטת הממשלה האמורה, כמו גם על רקע קיצור "שרשרת הגיוס", ניכרת עלייה משמעותית בכמות המיועדים לגיוס מקרב האוכלוסייה האמורה, אשר הוצא בעניינם צו לפי סעיף 12 לחוק הביטחון או שהוכרזו משתמטים. כך, ביולי 2025 עמד מספר המשתמטים על 2,257 ומספר המלש"בים שהוצא בעניינם צו 12 על 3,732.

נכון ליום 15.2.26, כמחצית השנה מאוחר יותר, מספר המשתמטים מקרב האוכלוסייה האמורה עמד על 16,880 ומספר המלש"בים שהוצא בעניינם צו 12 עמד על 22,196. מדובר בעלייה של מאות אחוזים, בפרק זמן קצר של שישה חודשים בלבד.

21. עוד יצוין, כי מספרם הכולל של המלש"בים שהוכרזו כמשתמטים או שיצא בעניינם צו 12, מתוך כלל המיועדים לשירות ביטחון במדינת ישראל, עומד, נכון ליום 15.2.26 על 76,013. להערכת גורמי הצבא, כ- 80% מביניהם משתייכים לבני הציבור החרדי. בנוסף, להערכת גורמי הצבא, בטווח הזמן הקרוב, לנוכח העדר שיתוף הפעולה העקבי עם רשויות הגיוס, צפויה עלייה משמעותית נוספת בהיקף המלש"בים שיוכרזו כמשתמטים או שיוצא בעניינם צו 12.

כאמור, ההכרזה על מלש"ב כמשתמט או הוצאה של צו 12 ביחס אליו, מובילה לאפשרות לנקוט בעניינו בהליכי אכיפה. תחילה, הליכים משמעותיים, ובהמשך גם הליכים פליליים. משכך, קבוצת המלש"בים כלפיהם ניתן כיום לנקוט בהליכי אכיפה, גדלה משמעותית.

הפעולות הננקטות לצורך אכיפת צווי הגיוס

22. כפי שהוסבר בתצהיר התשובה, כלי האכיפה המרכזי המסור לרשויות הצבא בהתאם לדין כלפי אדם המפר את חובת ההתייצבות לגיוס הוא נקיטה בהליך של דין משמעותי או פלילי. בהתאם לסעיף 35 לחוק שירות ביטחון, בהגיע המועד הנקוב בצו 12, שהוא הלכה למעשה "מועד החיול", חל על הפרט שבעניינו הוצא הצו, חוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 (להלן: **חוק השיפוט הצבאי**), ובאי-התייצבותו הוא מבצע עבירה של היעדר מן השירות שלא ברשות לפי סעיפים 92 או 94 לחוק זה, לפי העניין; בגין כך, מוסמכת המשטרה הצבאית לעצרו. עובר למועד זה, משטרת ישראל מוסמכת לבצע מעצר, בהתאם להוראות סעיף 52(א) לחוק.

כלי אכיפה מרכזי נוסף הוא תחולתו של איסור יציאה מן הארץ, הקבוע בסעיף 43 לחוק, אלא אם יינתן היתר יציאה מן הארץ משר הביטחון, סמכות אשר הואצלה לפוקד.

23. לשם מניעת יציאה מן הארץ, רשויות הצבא מעבירות למשטרת ישראל ולרשות האוכלוסין וההגירה את פרטיהם של מלש"בים שיצא בעניינם צו 12.

נציגי רשויות הגיוס והמשטרה הצבאית מוצבים דרך קבע בנמל התעופה בן-גוריון (במעברי הגבול האחרים, הטיפול של נציגים אלה נעשה "מרחוק" באמצעות יצירת קשר טלפוני).

בהתאם לאינדיקציות הקיימות ביחס למלש"בים ולקיומה של מגבלת יציאה מהארץ, במעמד ביקורת הגבולות גורמי ביקורת הגבולות מעכבים את המלש"ב, ומביאים אותו לפני נציגי צה"ל השוהים במקום (או בהתייעצות טלפונית כאשר נציגי צה"ל אינם במקום). במעמד זה, עניינו של המלש"ב מובא לפני פוקד מוסמך לצורך קבלת החלטה לעניין המשך הטיפול בו. אם הפוקד לא קיבל החלטה חריגה לאפשר את יציאת העריק או המשתמט מהארץ או להימנע ממעצרו, נקראים שוטרים צבאיים למקום, לצורך ביצוע המעצר ולהבאתו לבית המעצר הרלוונטי בצה"ל, לצורך חיולו והעמדתו לדין משמעתי או לדין פלילי, בהתאם למכלול נסיבות המקרה.

עוד נזכיר, כי במסגרת ההיערכות לגידול במספר מקרי מניעת יציאת מהארץ, הוחלט שכל מי שהוכרז כמשתמט, ומתקבלת בעניינו אינדיקציה בביקורת הגבולות, ייעצר במקום ויועבר לידי רשויות הצבא לצורך מיצוי הדין עימו. רק במקרים חריגים, ובהתאם לשיקול דעתו של הפוקד, ניתן יהיה לאשר לאדם שהשתמט יציאה מהארץ. לצד זאת, ביחס למי שיצא בעניינו צו 12 אך טרם הוכרז כמשתמט – ברירת המחדל היא כי הפוקד נדרש לעניינו באופן פרטני, ומקבל החלטה אד-הוק בנוגע ליציאתו מהארץ, בהתאם לנסיבות העניין.

24. יצוין, כי שיתוף הפעולה בין רשות האוכלוסין לבין גורמי הצבא מתקיים באופן משביע רצון ומשתמט שמגיע לאחת מנקודות מעבר הגבול במדינת ישראל, לרבות נתב"ג, מועבר באופן מיידי לאחריות הצבא להמשך טיפול.

בתוך כך, החל מיום 1.1.25 ועד ליום 15.1.26, בוצעו 716 עיכובים במעברי הגבול השונים ביחס למלש"בים שהוצא בעניינם צו 12, ו-460 עיכובים במעברי הגבול השונים ביחס למי שהוכרזו כמשתמטים. מתוך 460 המלש"בים שהוכרזו כמשתמטים, 298 נעצרו. מתוך כלל המעוכבים, מ-609 נמנעה יציאה מהארץ. ליתר, אושרה יציאה מהארץ או כניסה אליה מסיבות שונות.

25. אשר לאכיפה המשמעית והפלילית, בהתאם לעמדת גורמי הצבא, אכיפה אפקטיבית ואחידה של חובת הגיוס על ידי רשויות הצבא היא צורך ביטחוני מובהק, וכן חובה של הצבא כלפי המשרתים, בסדיר ובמילואים. בהתאם, הצבא פועל לשם כך בכלים שונים, ומכיר בכך כי בהתאם לפסק הדין עליו לבצע בטווח הזמן המיידי צעדים משמעותיים להגברת האכיפה הפלילית באופן אחיד, בכפוף להערכת המצב המקצועית והמבצעית.

לעמדת גורמי הצבא הבכירים, ישנה חשיבות רבה בפעילות אכיפה ביחס לכל מי שלא מילא אחר חובת גיוס ובפרט מול משתמטים, כולל מעצרים יזומים. זאת, בשל אפקט ההרתעה הטמון בכך, והצבא פועל בהתאם כמיטב יכולתו.

26. נזכיר, כפי שפורט בתצהיר התשובה, כי בצה"ל גובשה תוכנית לשיפור האכיפה כלפי משתמטים. בהתאם לתכנית זו, צה"ל הקצה משאבים ייעודיים שמטרתם תגבור כוחות הביטחון של המשטרה הצבאית האמונים על ביצוע מבצעי המעצר היזומים. תגבור זה איפשר לכוחות המשטרה הצבאית להגדיל באופן משמעותי את נפח פעולות האכיפה המבוצעות בשגרה. יתרה מכך, כדי לשפר את ההתמודדות עם היקף העצורים הצפוי, הוקצו משאבים נוספים לטובת הרחבת מקומות הכליאה בבסיסי הכליאה הצבאיים הקיימים, והכשרת מדריכי כליאה נוספים.

נוסף על כך, חיל המשטרה הצבאית הקים דסק מודיעין ייעודי עבור כלל אוכלוסיית העריקים והמשתמטים, למטרת טיוב וייעול מבצעי האכיפה הקיימים בדרכים חדשות, חכמות ומדויקות. עוד פורט בתצהיר התשובה, כי ביצוע פעולות מעצר כלפי עריקים ומשתמטים בסביבה אזרחית, מלווה באתגרים רבים ומשכך כל פעולה כזאת, מחייבת תיאום מראש עם משטרת ישראל.

בהקשר זה, נשוב ונדגיש כי משימת ביצוע פעולות האכיפה ביחס למי שלא מילא אחר חובת גיוסו לצה"ל, נמנית עם המשימות העומדות בראש סדר העדיפויות של חיל המשטרה הצבאית, על אף שביצועה כרוך בהשקעת משאבים רבים. כל זאת, שעה שהחל מפרוץ המלחמה ועוד בימינו, משאבי החיל, ובתוך כך גם כוחות השיטור והבילוש, הוסטו לטובת משימות חירום, ובכלל זאת סיוע הומניטרי וליוויים הומניטריים; כליאת לב"חים ועצורים ביטחוניים; ניווד סד"כ ובידוד מרחב בפד"ם; והשגחה על בלתי מעורבים ושמירות פח"ע.

27. החל ממועד מתן פסק הדין (נובמבר 2025), בוצעו 1,240 פעולות יזומות ומעצרים כלפי משתמטים ועריקים מכלל הציבור. בהקשר זה נעדכן, כי פעולות אלה, של מעצרים יזומים שנעשו בעת האחרונה בשכונות ובערים, ביחס לציבור החרדי, הובילו להפרות סדר המוניות, חסימות צירים, הפיכת ניידות משטרה והריסתן, הפגנות רחבות היקף ואלימות כלפי כוחות הביטחון. עוד נעדכן, כפי שעלה במסגרת דיון מעקב נוסף שהתקיים בנושא בראשות היועצת המשפטית לממשלה ביום 17.2.26 (להלן: **דיון המעקב**), כי גורמי הצבא עמדו על כך שנוון לעת הזו קיימים קשיים משמעותיים בתיאום וביצוע פעולות מעצר בשכונות חרדיות ובשכונות מעורבות, שכן המשטרה אינה מאפשרת לצאת לפעולות אלה. כן צוין, כי קיים קושי אף ביחס לעיכוב משתמטים ועריקים בעת מפגשי אקראי, אשר למיטב ידיעת גורמי הצבא, משוחררים לצד מסירת הזמנה לסור לתחנת המשטרה הצבאית הקרובה. זאת על אף התחייבות גורמי הצבא, אשר עומדת בעינה, חרף עומס המשימות המוטלות על חיל המשטרה הצבאית, לאסוף משתמט או עריק שעוכב על ידי משטרת ישראל במפגש אקראי, תוך חצי שעה לכל היותר.

28. על רקע היות הגיוס לצה"ל משימה לאומית, כפי שנמסר בדיון המעקב, למשטרת ישראל, המהווה לעמדת המשטרה גורם מסייע לצה"ל קיים בעת הזו קושי ממשי בהעמדת כוח האדם הנדרש לשם סיוע ושיתוף פעולה עם הצבא הן בביצוע מעצרים יזומים, והן בעיכוב משתמטים ועריקים שנתפסו באופן אקראי. בתוך כך הגורמים הרלוונטיים במשטרה מסרו בדיון המעקב, כי המשטרה נכונה לסייע במאמץ הלאומי לאכיפת חובת הגיוס; וכי המשטרה משקיעה משאבים ומאמצים רבים בנושא זה, במסגרת ההתמודדות היום יומית והמורכבת עם המחאות וההפגנות רחבות ההיקף על רקע אכיפת חובת הגיוס. אולם, נוכח ריבוי משימות המשטרה בשמירה על הסדר הציבורי, הלחימה בפשיעה, בטרור וכו', וכן על רקע הקרבה לחודש הרמדאן, אין בידי המשטרה לסייע בעת הזו לפעילות יזומה של המשטרה הצבאית או לעיכוב עריקים או משתמטים במפגשי אקראי, ולו לפרק זמן קצר, ללא תוספת כוח אדם בהיקף מתאים. זאת, נוכח מחסור במשאבים הדרושים להתמודדות עם כלל המשימות המורכבות המוטלות לפתחה, וכן על רקע הפרות סדר משמעותיות שיוצרים מעצרי משתמטים.

לצד זאת, יצוין כי במעלה הדרך התקיימו מספר דיונים משותפים בדרגים המקצועיים והמבצעיים בצה"ל ובמשטרת ישראל לצורך מציאת פתרונות ומענים לקשיים המבצעיים והמשאביים בביצוע פעולות האכיפה היוזמות בסביבה אזרחית והן בעיכוב עריקים ומשתמטים שנעצרו או עוכבו באקראי, עד להגעת גורמי המשטרה הצבאית. אך עד כה, לא נמצאו פתרונות משביעי רצון. עם זאת, גורמי המשטרה עמדו על כך (בדיון המעקב), שאם הצבא יעביר מבעוד מועד תכנית מפורטת לפעולות יוזמות שהוא מבקש לבצע, למשל באזורי "מעטפת" ולא בריכוזי אוכלוסייה חרדית, אזי המשטרה תשקול את האפשרות לסייע לביצוע תכנית זו. לצורך כך, המשטרה תציג את דרישת כוח האדם לשם ביצועה של התכנית.

צילום סיכום דיון המעקב מיום 19.2.26 מצורף ומסומן מש/1.

29. עוד נעזכן כי בהיבט של מיצוי הכלים שמצויים בידי הצבא, ומיצוי הדין כלפי עריקים ומשתמטים, גורמי הצבא פועלים לקידום שלושה צעדים נוספים, שעתידיים להיות מיושמים בטווח הזמן הקרוב, ואשר לפי ההערכה יסייעו אף הם בהגברת האכיפה וטיובה.

ראשית, הורדת רף משך ההשתמטות לצורך העמדה לדין פלילי - בצה"ל שני כלים מרכזיים המאפשרים נקיטת הליכים כלפי מי שמפר את הדין. האחד – הוא הדין המשמעותי בפני המפקדים, והשני, העמדה לדין פלילי בפני בית הדין הצבאי. שני כלים אלו מוסדרים בחוק השיפוט הצבאי והיבטים הנוגעים לדין המשמעותי מוסדרים בנוסף גם בפקודות הצבא. ההחלטה בדבר סוג הכלי בו נעשה השימוש – מתקבלת בהתאם להנחיות התביעה הצבאית הראשית, המפרטות את המקרים בהם יועדף הדין הפלילי על זה המשמעותי. בחירה זו נעשית בהתאם **לחומרת** המעשה, ובפרט – נסיבות ביצועו. כך הוא לגבי **כל עבירה** בה ניתן להעמיד גם לדין משמעותי וגם לדין פלילי. בכל הנוגע לעבירת ההיעדר מהשירות שלא ברשות קובעת הנחיית התביעה הצבאית הראשית מניין ימים של היעדרות – שלאחריהם מובא עניינו של החשוד בעבירה לדין פלילי. מניין ימים זה משתנה בין מקרה של השתמטות לבין מקרה של היעדרות משירות ("עריקות"); ובין מקרה בו מדובר בהיעדרות ראשונה לבין מקרים של היעדרות שנייה ואילך ועוד.

כיום, בהתאם להנחיות התובע הצבאי הראשי, העמדת משתמטים לדין פלילי נעשית בחלוף פרק זמן של 540 ימים של אי התייצבות (עד לשנת 2017 הונהג פרק זמן של שנה ולאחר שנה זו הועלה הרף ל- 540 ימים). מי שנעדר פרק זמן קצר יותר – עומד לדין משמעותי בפני מפקד. במסגרת מיצוי כלי האכיפה, הוחלט על ידי התביעה הצבאית על הורדת רף משך ההשתמטות מ- 540 ימים ל- 365 ימים, כך שמי שיעדר שנה ומעלה יוגש נגדו כתב אישום פלילי. כך, משתמטים יועמדו לדין פלילי ולא לדין משמעותי בגין היעדרותם משירות, **בחלוף תקופה קצרה יותר**. כלומר, ניתן יהיה לעשות שימוש בכלי אכיפה פלילי המצוי במדרג חמור יותר, **לאחר פרק זמן קצר יותר מבעבר**.

שנית, החמרת הטיפול כלפי משתמטים שנעצרו בעבר והוסיפו להיעדר משירות צבאי – מדיניות התביעה הצבאית אינה נוגעת כאמור רק למשך השתמטות אלא גם למקרים של היעדרות שנייה ומעלה מהשירות. כך הוחלט גם בעניין זה להחמיר ולקבוע, כי מי שנשפט **בדין משמעותי** בגין השתמטות של למעלה מ-180 ימים, וחזר להיעדר משירות צבאי, יעמוד לדין פלילי כבר לאחר 30 ימים מתחילת ההיעדרות השנייה (לעומת 180 ימים במדיניות הנוכחית).

כך יטופלו באופן מחמיר יותר נעדרים משירות צבאי **שנשפטו בעבר** בדין משמעתי בגין השתמטות, ולמרות זאת **המשיכו להיעדר משירות**.

השלישי, תיקון פקודת מטכ"ל 07.02 "דין משמעתי" – חוק השיפוט הצבאי קובע, כי קצין שיפוט בכיר רשאי לגזור עונש של עד 35 ימי מחבוש במשפט (לרבות – מחבוש על תנאי). לפי פקודת הדין המשמעתי, מוגבל קצין שיפוט בדרגת סגן אלוף לגזור עד 20 ימי מחבוש כיום, וקצין שיפוט בדרגת אלוף משנה עד 30 ימי מחבוש כיום, על מי שנשפט בגין עבירת היעדר מהשירות שלא ברשות. בימים אלה פועלים גורמי הצבא **לתקן** את פקודת הדין המשמעתי, כך שייקבע עונש מירבי של 30 ימי מחבוש (לרבות מחבוש על תנאי) שניתן יהיה לגזור בגין עבירת היעדר מהשירות שלא ברשות, כאשר משך ההעדרות עולה על מחצית השנה, על ידי קצין שיפוט בדרגת סגן אלוף ועונש מירבי של 35 ימים (כפי העונש המירבי בחוק) אם קצין השיפוט הוא קצין בדרגת אלוף משנה ומעלה.

מטבע הדברים, צעדים אלו יחולו לגבי **כל משתמט ועריק**, מקרב כלל האוכלוסייה.

בימים אלה משלימים גורמי הצבא את הטיפול הדרוש ביישום צעדים אלו, כך שהם צפויים להיכנס לתוקף בעוד כחודשיים ימים ואלו יעמדו בתוקפם למשך שנה, לאחריה תיערך בחינה בדבר הצעדים המוצעים.

גיבוש מדיניות ממשלתית ביחס לצעדי אכיפה משלימים

30. כפי שפורט לעיל, במסגרת פסק הדין, נקבע כי על הממשלה לגבש, בתוך 45 ימים מיום מתן פסק הדין (קרי, עד ליום 4.1.26), מדיניות אכיפה אפקטיבית, שוויונית ומידתית. זאת, בין היתר, על בסיס עבודת המטה שנעשתה על ידי גורמי המקצוע שמנתה צעדים שונים שבסמכות הממשלה לנקוט, חלקם אף ללא צורך בחקיקה. בנוסף נקבע כי ככלל, אין לאפשר המשך מתן הטבות שניתנות בקשר ישיר או עקיף, להשתמטות מחובת הגיוס.

קביעה שיפוטית זו התקבלה, בין היתר, לאחר שגורמי המקצוע מהצבא וממשרדי הממשלה הבהירו כי ישנה חשיבות מיוחדת בסנקציות אישיות. עוד נדגיש, כי גם ניתוח מגמת עליית מספרי המתגייסים מקרב בני הציבור החרדי המצביעה על כך כי **לצעדי אכיפה כלכליים-אישיים כלפי משתמטים** (למשל מניעת סבסוד מעוונות יום) ישנה השפעה של ממש.

31. ביום 25.11.25 פנתה היועצת המשפטית לראש הממשלה במכתב, בו הובאו לידיעתו קביעות פסק הדין, ובפרט חובתה של הממשלה לפעול לגיוס שוויוני לצה"ל, וכן חובתה של הממשלה לגבש צעדי אכיפה אפקטיביים, משלימים לסמכויות האכיפה הנתונות בידי הצבא, כפי שנקבע בפסק הדין. עוד צוין, כי בית המשפט הנכבד הורה לממשלה לגבש בתוך 45 ימים מדיניות אכיפה אפקטיבית, שוויונית ומידתית, והובהר כי ככלל אין לאפשר המשך מתן הטבות הניתנות בקשר ישיר או עקיף להשתמטות מחובת הגיוס. **בהתאם לכך הובהר כי נדרש לקיים בדחיפות עבודת מטה ממשלתית, בהשתתפות כלל הגורמים הרלוונטיים – ובהם משרד ראש הממשלה, משרד הביטחון, משרד האוצר, משרד המשפטים וצה"ל – ולפי לוח הזמנים שנקבע בפסק הדין.**

היועצת המשפטית לממשלה ציינה כי קיימת עבודת מטה שכבר נעשתה, לרבות הצעות לכלי אכיפה אזרחיים שניתן להפעיל בטווח הזמן המיידית וללא צורך בחקיקה, והביעה נכונות להציג עבודה זו ולסייע לממשלה ביישום פסק הדין.

צילום מכתבה של היועצת המשפטית לממשלה מיום 25.11.25 מצורף ומסומן מש/2.

32. ביום 10.12.25 התקיים בראשות היועצת המשפטית לממשלה דיון מעקב נוסף בסוגיית גיוס תלמידי הישיבות, אשר עסק במעקב אחרי יישום פסק הדין בבג"ץ 6198/23, כפי שאף התבקש במסגרת העתירות היישומיות (בג"ץ 5819/24). סיכום הדיון פורסם ביום 31.12.25.

צילום סיכום דיון המעקב בראשות היועצת המשפטית לממשלה מיום 31.12.25 מצורף ומסומן מש/3.

33. ביום 25.12.25 פנתה היועצת המשפטית לממשלה במכתב לראש הממשלה, שבו שבה והדגישה את הצורך במתן הנחייתו המיידית של ראש הממשלה לגורמים הרלוונטיים לקידום העבודה הנדרשת בלוח הזמנים שנקבע, תוך חזרה על נכונות גורמי הייעוץ המשפטי לסייע ולהעמיד לרשות ראש הממשלה או הגורם שימונה כאחראי מטעמו את העבודה המקצועית שכבר בוצעה, ולסייע בכל הנדרש בעניין זה.

צילום מכתבה של היועצת המשפטית לממשלה לראש הממשלה מיום 25.12.25 מצורף ומסומן מש/4.

34. ביום 4.1.26 התקיימה ישיבת ממשלה, אשר בסדר היום שהופץ לקראתה נכלל דיון בנושא "צעדים כלכליים למימוש גיוס לצה"ל – דיון בהתאם לבג"ץ 5819/24 ואח". כפי שנמסר על-ידי מזכיר הממשלה, הדיון שהתקיים בנושא זה היה קצר, השתתפו בו חמישה שרים, והוא התקיים ללא נוכחות ראש הממשלה, שר הביטחון ושר האוצר.

בישיבה זו השתתפו, בין היתר, מזכיר הממשלה והמשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי). לאחר הצגת הנושא על ידי מזכיר הממשלה, הדגיש מזכיר הממשלה שמדובר בדיון ראשון וכי בכונת הממשלה לדון שוב בנושא בישיבותיה הבאות.

עוד ציין מזכיר הממשלה כי הממשלה וועדת החוץ והביטחון של הכנסת פועלות במרץ להשלים את תיקון מס' 26 לחוק שירות ביטחון הכולל בתוכו סנקציות מוסדיות ואישיות אשר יעודדו את הציבור החרדי לעמוד ביעדי הגיוס שייקבעו.

במהלך הדיון ציין המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי) כי הממשלה מפרה את פסיקת בית המשפט הנכבד.

צילום העמודים הרלוונטיים מפרוטוקול ישיבת הממשלה מיום 4.1.26 מצורף ומסומן מש/5.

35. ביום 18.1.26 התקיימה ישיבת ממשלה, בנוכחות ראש הממשלה, שר הביטחון, שר האוצר ושרים נוספים, שבמסגרתה התקיים דיון בנושא "צעדים כלכליים למימוש גיוס לצה"ל- המשך דיון בהתאם לפסק דין בבג"ץ 5819/24 ואח".

בדיון בנושא זה השתתפו ראש הממשלה, שבעה שרים, מזכיר הממשלה והמשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי). לאחר הצגת הנושא על ידי מזכיר הממשלה, עדכן מזכיר הממשלה אודות ההתקדמות בדיוני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת להשלמת תיקון מס' 26 לחוק שירות ביטחון, "באופן שיכלול "מקלות וגזרים" בכל הקשור לעידוד הגיוס בקרב הציבור החרדי על פי יעדי הגיוס שייקבעו".

בנוסף, כעולה מפרוטוקול הישיבה, מזכיר הממשלה ציין כי בהתאם לפסיקת בית המשפט על הממשלה לגבש צעדי אכיפה משלימים במישור הכלכלי-אזרחי לכלל חייבי הגיוס באוכלוסייה.

36. בתום הדיון התקבלה החלטת ממשלה מס' 3791 במסגרתה הנחה ראש הממשלה את מזכיר הממשלה, על דעתם של שר הביטחון ושר האוצר, להקים ולרכז צוות שרים שיבחן את צעדי האכיפה המשלימים במישור הכלכלי-אזרחי שניתן לקדם על מנת להעלות את שיעור המתגייסים בקרב חייבי הגיוס מכלל האוכלוסייה. זאת, לשם יישום הוראת בית המשפט הנכבד בפסק הדין בבג"ץ 5819/24 (להלן: **הצוות**).

כעולה מהחלטת הממשלה, נקבע כי הצוות יכלול את השרים עמיחי אליהו, אורית מלכה סטרוק, ניר ברקת, יואב קיש, עידית סילמן וכן נציגים ממשד הביטחון, משרד האוצר, משרד המשפטים ומאגף כוח אדם בצה"ל. עוד נקבע, כי הצוות יגיש את המלצותיו ואת התשתית המקצועית שתומכת באפקטיביות הצפויה של הצעדים המוצעים, בתוך 30 יום ויצוין אלו צעדים מחייבים שינוי של המצב החוקי ואלו צעדים ניתן לקדם גם ללא חקיקה ראשית וכן יציין את השלכות הרוחב הצפויות מצעדים אלה ביחס לחייבי גיוס מכלל האוכלוסייה.

צילום החלטת ממשלה 3791 מיום 18.1.26 מצורף ומסומן **מש/6**.

37. ביום 28.1.26 התקיים דיון מעקב נוסף, הדיון ה-12 במספר, בראשות היועצת המשפטית לממשלה, בהשתתפות, הפצ"ר, קצין משטרה צבאית ראשי, המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי), היועצת המשפטית למערכת הביטחון, היועץ המשפטי של משרד האוצר, ראש חטיבת תכנון ומנהל כוח אדם בצה"ל (רח"ט תומכ"א), המשנה ליועמ"ש המשטרה, ראש מחלקת כליאה ושיטור במשטרה הצבאית, סגן הממונה על התקציבים במשרד האוצר וגורמי מקצוע ומשפט נוספים מרשות האוכלוסין, ממשד המשפטים, האוצר, הביטחון ומצה"ל.

במסגרת דיון זה עדכנו גורמי הצבא אודות סטטוס והיקף משתמטים ומיועדים לשירות ביטחון שהוצא בעניינם צו 12. גורמי המקצוע התייחסו לנתונים והעריכו כי ניתוח נתוני הגיוס בין היתר על-פי פילוח נתוני גילאים ומועדי העלייה בשיעורי הגיוס, מוביל למסקנה כי לאכיפה המוגברת, ובמיוחד לסנקציות האישיות ולאכיפה הכלכלית, השפעה משמעותית לצד מהלכים נוספים כמפורט לעיל.

עוד צוין, כי קיימת השפעה על האמור גם להוצאת הצווים הנרחבת לכלל המיועדים לגיוס בני הציבור החרדי; להפסקת המימון הממשלתי הישיר והעקיף של הלומדים בישיבות; הקמת מסלולי שירות ייעודיים לבני הציבור החרדי בצבא; האכיפה המוגברת של חובת הגיוס בדמות מעצרים אקראיים ומעצרים במעברי גבול; ואירועי ה-7/10 והמלחמה.

עוד צוין כי להערכת אגף התקציבים, הציפייה במגזר החרדי להעברת חוק שיפטור את בני המיועדים לשירות ביטחון מחובת הגיוס ויחזיר את המימון הממשלתי עבור פעילויותיהם של משתמטים הלומדים בישיבות – יוצרת תמריץ שלילי לגיוס מבחינת הפרט; וכי אלמלא הציפייה לחוק, שעל פי נוסחו הנוכחי יבטל את מעמדם של חבי הגיוס שהוכרזו כמשתמטים ועריקים ויאפשר לפטור אותם באופן מיידי מחובת השירות ובמיוחד מהסנקציות הנלוות למעמד משתמט, נתוני הגיוס היו צפויים להיות גבוהים יותר, עובדה הנותנת משנה תוקף לאפקטיביות הסנקציות החלות כעת.

עוד עלתה בדיון זה תמונת מצב שהציגה המשטרה הצבאית לפיה היא, ככלל, אינה מקבלת בעת הזו אישור מהמשטרה לבצע פעילות מעצרים יזומה כלפי משתמטים בריכוזי מגורים של בני הציבור החרדי, ואף לא באזורי "מעטפת", התנהלות היוצרת בפועל תוצאה של אכיפה בררנית.

צילום סיכום דיון המעקב בראשות היועצת המשפטית לממשלה מיום 1.2.26 מצורף ומסומן **מש/7**.

38. ביום 28.1.26 התקיימה ישיבה ראשונה של הצוות, בראשות מזכיר הממשלה. בישיבה זו נכחו חלק מהשרים וכן נציגים משרדי המשפטים, האוצר, הביטחון, ואגף כח אדם בצה"ל. בישיבה זו לא השתתפו גורמי המקצוע הרלוונטיים ובעלי המומחיות ממשרד האוצר ומאגף התקציבים בפרט, וכן לא השתתף נציג ממשרד הביטחון.

המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (ציבורי-מינהלי), אשר נכח בישיבה, עמד על החלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.26 בבקשות הביזיון שהוגשו, לפיה על המדינה לפרט את הצעדים "אשר גורמי המקצוע סבורים כי יהיו בעלי אפקטיביות גבוהה"; " את התשתית הנורמטיבית המסדירה את מצב הדברים הקיים", וכן לפרט "על אודות תוצרי עבודת הצוות".

במסגרת ישיבת הצוות הדגיש המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי) כי נכון לאותה עת, טרם החלה התקדמות כלשהי בגיבוש המדיניות הממשלתית וכן הבהיר את הצורך בקבלת התייחסות סדורה של כלל גורמי המקצוע והמשפט הרלוונטיים במשרדי הממשלה השונים, לגבי צעדים כלכליים ומנהליים שיש בהם כדי להגדיל את היקף גיוסם של משתמטים, מכל חלקי האוכלוסייה, בהתאם לעקרונות שנקבעו בפסק הדין. עוד הובהר כי קבלת האמור חיונית לגיבוש תכנית אכיפה אפקטיבית, בהתאם לפסק הדין.

בישיבה הוחלט כי לצורך גיבוש המלצות כאמור, מזכיר הממשלה יפנה לכלל משרדי הממשלה הרלוונטיים, על מנת לבקש את המלצותיהם לצעדי אכיפה משלימים במישור הכלכלי-אזרחי אשר יהיו בעלי אפקטיביות גבוהה, שוויוניים כלפי מי שהוכרו כמשתמט, ולא יפגעו בזכויות יסוד באופן שאינו מידתי. עוד הוחלט, כי תיקבע בקרוב ישיבה נוספת של הצוות בהשתתפות נציגים מקצועיים של המשרדים הנוגעים בדבר, לשם דיון בהמלצות אלו.

39. ביום 2.2.26 נשלח מכתבו של מזכיר הממשלה לשרי הממשלה ובסיומו צוין כי "בשים לב לדחיפות הנושא, נודה על קבלת התייחסות הגורמים המקצועיים הרלוונטיים במשרדכם לנושא לרבות דרך הפעולה המוצעת; חקיקה, החלטות ממשלה, תקנות וכיוצ"ב וזאת בתוך שבוע ימים". בהמשך לכך ולאחר שלפי הנמסר ממזכיר הממשלה, לא התקבלה התייחסות של אף אחד מן השרים, ביום 10.2.26 שלח מזכיר הממשלה תזכורת לשרים, תוך הדגשת הדחיפות, וביקש התייחסות הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לנושא, לרבות דרך הפעולה המוצעת, בשים לב להחלטת בית המשפט הנכבד.

צילום מכתבו של מזכיר הממשלה לשרים מיום 2.2.26 מצורף ומסומן מש/8.
צילום התזכורת ששלח מזכיר הממשלה לשרים ביום 10.2.26 מצורף ומסומן מש/9.

40. ביום 16.2.26 התקיים דיון נוסף של הצוות. בישיבה זו לא השתתפו גורמי מקצוע מטעם משרדי הממשלה השונים, למעט נציגת אגף התקציבים ונציג האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון. לא ידוע אם נעשתה פנייה מאת השרים לגורמי המקצוע במשרדיהם על מנת לקבל את המלצותיהם, ובהמשך לכך, אם נערכו דיונים מקצועיים באותם משרדים על מנת לגבש המלצות עבור הצוות. זאת למעט שרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות שעל-פי הנמסר, עדכנה במהלך ישיבת צוות השרים על ישיבה שכינסה במשרדה בנושא, שלא הניבה המלצות.

בסיום הדיון החליט צוות השרים להנחות את הייעוץ המשפטי לממשלה "לגבש חוות דעת מנומקת באשר להיתכנות המשפטית ליישום הרעיונות שנזכרו במסמך העקרונות מטעם אגף התקציבים בדבר 'שימוש בתמריצים כלכליים עבור יישום פסק הדין בנושא גיוס בני ישיבות' מיום 4.6.2025 (מסמך שהוצג על ידכם לבית המשפט כנספח מש/5) ללא צורך בחקיקה ראשית של הכנסת". עוד הוחלט כי "לאחר שיעביר הייעוץ המשפטי לממשלה את חוות דעתו בעניין, יוכל צוות השרים לפנות לגורם המקצועי הישיר שרלוונטי לצעד כלכלי כזה או אחר (בכפוף לאותה חוות הדעת) לקבל עמדה מקצועית באשר לאפקטיביות של אותו צעד ואז לגבש עמדה שתועבר לראש הממשלה בהתאם להנחייתו".

41. בהמשך לכך, ביום 17.2.26 שלח מזכיר הממשלה הודעת דוא"ל למשנה ליועצת המשפטית לממשלה (ציבורי-מינהלי), שבו נכתב, בין היתר, כי: "במהלך הישיבה התברר כי אין בנמצא כלי אכיפה מוכנים על המדף שניתן להפעיל באופן מיידי ללא עבודת מטה נוספת. בניגוד לרושם שהתקבל בדיונים בפני בית המשפט, לפיו הוצגו על ידי גורמי המקצוע במשרד האוצר הצעות לכלי אכיפה שניתן להפעיל באופן מיידי, הקיימים 'על המדף' ובשלים להפעלה מיידי, הבהירה נציגת אגף התקציבים כי מדובר בעקרונות בלבד. בישיבה גם התברר כי יש צורך בעבודת מטה מקצועית ומשפטית בטרם יוכל צוות השרים לגבש את המלצותיו. יתרה מכך, התברר כי לאור החשש מפגיעה בשוויון, לא ברור האם ניתן לקדם את ההצעות שנזכרו על ידי אגף התקציבים באוצר שלא באמצעות חקיקה ראשית. לפיכך הנחה צוות השרים את הייעוץ המשפטי לממשלה לגבש חוות דעת מנומקת באשר להיתכנות המשפטית ליישום הרעיונות שנזכרו במסמך העקרונות מטעם אגף התקציבים... ללא צורך בחקיקה ראשית של הכנסת".

צילום פנייתו של מזכיר הממשלה למשנה ליועצת המשפטית לממשלה מיום 17.2.26 מצורף ומסומן מש/10.

42. ביום 19.2.26, נשלח למזכיר הממשלה מכתבו של המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-מינהלי).

במסגרת מכתב המשנה צוין כי "למרבה הצער, נדמה כי הנחייה זו של צוות השרים היא המשך של "גרירת הרגליים" בגיבוש התוכנית הממשלתית עליה הורה בית המשפט. ולא רק זו, אף יש בה משום היפוך היוצרות של סדרי העבודה הנהוגים בממשלה. ראשית, כפי שנכתב במפורש במסמך האמור של אגף התקציבים, הצעדים שנמנו במסגרתו גובשו על-בסיס אמות מידה מקצועיות באשר לאופן בו הממשלה יכולה לקדם את גיוסם של משתמטים לשירות צבאי. דהיינו, לפי עמדת גורמי המקצוע, צעדים אלו עתידים להביא לקיומו של מערך תמריצים אפקטיבי שצפוי בתורו להביא לאפקט משמעותי על גיוסם של משתמטים. כך שלא ברור מדוע נדרשת בדיקה נוספת לגבי האפקטיביות של אותם צעדים. זו הסיבה לכך שבמסגרת המסמך האמור אגף התקציבים המליץ מלכתחילה על נקיטה בצעדים אלו לשם הגברת הגיוס לצה"ל. שנית, כפי שנמסר בתגובת המדינה לעתירה שבנדון, הצעדים שנמנו במסמך אינם מחייבים חקיקה ראשית, אלא הם יכולים להתבצע במסגרת חקיקת משנה או הוראות מנהל שונות מכוח החוק הקיים. צעדים אלו הוצגו בפני בית המשפט העליון, בהיותם ישימים מבחינה משפטית. כך גם מתייחס אליהם פסק הדין".

עוד צוין כי:

9"....משימת גיבושה של המדיניות הממשלתית בעניין זה – מוטלת על הממשלה; ובהתאם להנחיית ראש הממשלה – פריטתה של מדיניות כאמור לבחירה בצעדי מדיניות קונקרטיים – היא משימתו של צוות השרים שאתה מרכז, על בסיס תשתית מקצועית שתוצג בפני הצוות על-ידי גורמי המקצוע במשרדי הממשלה הרלוונטיים. הנחיית ראש הממשלה לא מגבילה את עבודת הצוות אך ורק לצעדים שנכללו במסמך אגף התקציבים או לצעדים שאינם מחייבים חקיקה, הגם שבהחלט נכון לתעדף צעדים כאמור בהיותם זמינים ומיידיים ונתונים לשליטתה של הממשלה.

10. למעשה, זוהי דרך המלך ביחס לכל עבודת מטה ממשלתית - הכוונת המדיניות על-ידי הדרג המיניסטרילי תחילה, בחינה מקצועית של משרדי הממשלה הנוגעים בדבר על יסודה של אותו הכוונה בהמשך לכך, וליווי משפטי של בחינה כאמור, בין לאחר הבשלת הבחינה המקצועית ובין במהלכה. במובן זה, עבודתו של צוות השרים שמונית לרכז - איננה, ואיננה צריכה להיות, שונה מכל תהליך עבודה ממשלתי סדור אחר.

11. זאת ועוד, אף שחקיקה היא תהליך ארוך ומורכב, ולכן כפי שצוין לעיל מובנת העדיפות הניתנת לצעדים שאינם דורשים חקיקה, הרי שעובדה זו אינה יכולה להיות תנאי סף לבחינת צעדים כאלה או אחרים, אשר יכולים לתרום לקידום אכיפת חובת הגיוס. ואף זאת יש לומר: אם תתגבש המסקנה כי צעדי אכיפה מסויימים שהממשלה תבקש לקדם מחייבים חקיקה, ניתן יהיה לשלבם בהליך תיקונו של חוק שירות ביטחון שמצוי בימים אלו בעיצומו בכנסת.

12. לאור האמור, וכפי שנאמר על-ידי נציגינו גם בישיבת צוות השרים האחרונה, בצד המתווה שפורט לעיל ליישומן בתוך פרק זמן קרוב של המלצות אגף התקציבים, יש לעמוד על כך שמשרדי הממשלה ישיבו בהקדם לפנייתך לקבל התייחסויות של גורמי המקצוע, על מנת שצוות השרים יוכל לבחור אילו צעדי מדיניות נוספים הוא מבקש לקדם, מעבר לאלו המפורטים במסמך אגף התקציבים. התייחסות זו צריכה לכלול את התשתית העובדתית המלאה ביחס להטבה, וכן את עמדתו של הדרג המקצועי הן לעניין הישימות, הן לעניין אופן הביצוע, הן לעניין האפקטיביות הצפויה והן ביחס לכל שיקול מקצועי רלבנטי אחר. במסגרת זו, על הלשכה המשפטית בכל אחד מן המשרדים להתייחס להסדרה המשפטית הקיימת והנדרשת לגישה לצורך ביצוע כל צעד רלבנטי.

13. לאחר קבלת התייחסויות ממשרדי הממשלה הנוגעים לעניין, תונח בפני הצוות התשתית הנדרשת שעל בסיסה יוכל להמליץ לממשלה בדבר המדיניות הממשלתית הראויה, ובכלל זאת כיצד לפעול לצורך מימושה, בהתאם למנדט שניתן לו. ודוק: אין בעבודת מטה נדרשת זו, כדי לעכב את בחינת יישומן המהיר של המלצות שפורטו במסמך אגף התקציבים, במתווה הפעולה שפורט לעיל.

14. לבסוף יובהר כי מפאת הדחיפות בהגברת הגיוס של משתמטים לצה"ל, בראי צורכי הביטחון הגוברים, ולאור לוח הזמנים הקצר והקצוב שנקבע בפסק-דינו של בית המשפט העליון, אשר חלף זה מכבר, נדרש כי צוות השרים יקצוב זמנים קצרים למשרדי הממשלה השונים - להעברת התייחסויות להמלצות אגף התקציבים (סעיף 6), לשם קידומן בטווח זמן קרוב; ולהעברת המלצות נוספות מעבר לאלו המנויות במסמך אגף התקציבים (סעיפים 10 ו-11), לשם גיבוש מדיניות ממשלתית רחבה. [ההדגשה במקור - הח"מ]

צילום מכתבו של המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי- מנהלי) למזכיר הממשלה מיום 19.2.26 מצורף ומסומן מש/11.

43. נכון לעת הזו, כשלושה חודשים ממועד מתן פסק הדין שקצב לממשלה 45 ימים לגיבוש מדיניות ממשלתית לעידוד גיוס משתמטים, טרם חלה התקדמות כלשהי בגיבוש המדיניות הממשלתית.

הגם שבעקבות הישיבה הראשונה של הצוות, מזכיר הממשלה פנה לכלל השרים ואף נשלחה תזכורת בעניין, אף אחד מהשרים לא העביר עד כה לצוות התייחסות מקצועית של גורמי המקצוע במשרדו, לצעדי אכיפה אפשריים במישור הכלכלי-אזרחי, לשם קידום גיוסם של משתמטים.

למעשה, התשתית המקצועית היחידה שהונחה בפני צוות השרים היתה מסמך אגף התקציבים, מחודש יוני 2025, שצורף כמש/5 לתצהיר התשובה, ואשר הוזכר גם בפסק דינו של בית המשפט הנכבד (להלן: **מכתב אגף התקציבים**).

צילום מכתבו של הממונה על התקציבים במשרד האוצר מיום 4.6.25 מצורף ומסומן **מש/12**.

44. כפי שהוסבר במכתב אגף התקציבים, אחד הכלים הנתונים לקובעי מדיניות לצורך הגשמת מדיניות ממשלתית, הוא הכוונת התנהגות באמצעות שימוש בתמריצים כלכליים, שביכולתם להניע פעולה בהתאם למדיניות רצויה.

מכתב אגף התקציבים מפרט את העקרונות המנחים ליצירת תמריצים אפקטיביים. בתוך כך, צוינו במכתב העקרונות הבאים: השפעה אפקטיבית על הכנסת משק הבית וצמצום ההסתמכות על סיוע ממשלתי; פוטנציאל השפעה על היקף רחב של משקי בית ופרטים; תחולת הסנקציות על פני פרק זמן ממושך; גיבוש מעטפת למניעת יצירת ערוצי מימון עוקפים, באמצעות תקצוב אלטרנטיבי או נוסף שיהווה תחליף לאובדן ההכנסה.

על בסיס עקרונות אלה מכתב אגף התקציבים מונה רשימת צעדים אפקטיביים וזמינים לקידום גיוסם של משתמטים לשירות צבאי, שהממשלה יכולה לקדם לצורך גיוסם של משתמטים לשירות צבאי ללא צורך בחקיקה ראשית. ביחס לסל הצעדים שפורט, צוין כי הוא "עשוי לכלול" את רשימת ההטבות שנימנו בו. כלומר, ברי כי מדובר ברשימה אשר אינה ממצה את סל הצעדים שבאפשרות הממשלה לנקוט לשם קידום גיוסם של משתמטים לשירות צבאי.

45. לעמדת גורמי המקצוע, צעדים אלו עתידים להביא לקיומו של מערך תמריצים אפקטיבי שצפוי להשפיע באופן משמעותי על גיוסם של משתמטים כבר בטווח הזמן הקרוב. הצעדים שנמנו במסמך, על פני הדברים, אינם מחייבים חקיקה ראשית, והם יכולים להתבצע במסגרת חקיקת משנה או הוראות מנהל שונות; וצפויים להשפיע באופן ניכר על סלי ההכנסות וההוצאות של חלק משמעותי מחייבי הגיוס המשתמטים, ליצור מערך תמריצים שצפוי להביא לאפקט משמעותי על מספר המתגייסים, כבר בטווח זמן קצר, וכן קיימת ציפייה כי עליית מספרי המתגייסים מקרב הציבור החרדי תהווה פריצת דרך לגיוס נרחב יותר מקרב הציבור החרדי.

בהקשר זה, יוזכר כי בעת הנוכחית בהמשך לפסיקותיו של בית משפט נכבד זה חבי גיוס המשתמטים משירות אינם נהנים מההטבות הבאות: סבסוד המועבר להורים במסגרת מבחן התמיכה לעידוד תעסוקת הורים של משרד העבודה (להלן – מעונות), תמיכה למוסדות תורניים בעבור תלמידים חייבי גיוס, והנחה בביטוח לאומי המיועדת לתלמידי ישיבה. להערכת גורמי המקצוע במשרד האוצר, צעדים אלה שנקטו הם בין הגורמים לעלייה בשיעורי הגיוס.

46. מכאן, וכפי שהובהר במכתבו של המשנה ליועצת, על פני הדברים לא קיימת מניעה משפטית עקרונית להכללתם של הצעדים שפורטו במכתב אגף התקציבים במדיניות הממשלתית אותה הורה בית המשפט הנכבד לגבש, בכפוף לקבלת התייחסותם המקצועית והמשפטית של משרדי הממשלה הנוגעים בדבר.

בהתאם, הוסבר במכתב המשנה ליועצת כי על הצוות לפנות בהקדם האפשרי לגורמי המקצוע במשרדים הבאים, ולהנחות אותם להעביר בהקדם את התייחסותם הפרטנית לצעדים שיפורטו להלן. כן הוסבר כי ניתן להשלים את עבודת המטה הזו תוך זמן קצר ולעבור לשלב היישום.

א. **למשרד הפנים** – לעניין תיקון תקנות ההסדרים במשק המדינה (הנחה בארנונה), תשנ"ג-1993 על מנת למנוע מתן הנחות למחזיקי נכסים שהוכרזו משתמטים;

ב. **למשרד החינוך** – לעניין תיקון מבחני התמיכה לסבסוד תשלומי הורים במסגרות משלימות שונות ומימון צהרונים, באופן שתישלל זכאות לסבסוד צהרון של ילדיו של מי שהוכרז משתמט;

ג. **למשרד התחבורה** – לעניין תיקון צו פיקוח על מצרכים ושירותים (מחירי נסיעה בקווי שירות באוטובוסים ומחירי נסיעה ברכבת מקומית), תשפ"ב-2022; וכן צו פיקוח על מצרכים ושירותים (דמי נסיעה ברכבת וברכבל), תשפ"ב-2022 - העוסקים שניהם בהטבות וסבסוד ביחס לשימוש בתחבורה ציבורית, כך שתישלל זכאותו להנחות וסבסוד כאמור של מי שהוכרז כמשתמט;

ד. **למשרד הבינוי והשיכון** – לצורך בחינת המהלכים הבאים:

(1) שינוי מבחני התמיכה והנהלים שמכוחם ניתן סיוע בשכ"ד על בסיס מבחן הכנסה, ובאופן שתישלל זכאותו לסיוע כאמור של מי שהוכרז כמשתמט;

(2) קידום תיקונים בהחלטות מועצת מקרקעי ישראל, שעניינן תוכניות 'דירה בהנחה' (מה שכונה בעבר 'מחיר למשתכן') לסוגיהן – כך שתיחסם זכאותו של מי שהוכרז כמשתמט להשתתף בתוכניות אלה;

(3) שינוי נהלי המשרד שעניינם מתן הלוואות משכנתא בתנאים מיטבים מטעם המשרד – כך שתישלל זכאותו של מי שהוכרז משתמט ליהנות מהטבה זו.

47. במקביל, על צוות השרים לפעול לגיבוש מדיניות ממשלתית ביחס לכלל הסנקציות המצויות באחריות משרדי הממשלה השונים, שאותן ניתן לקדם, בין באמצעות החלטות מינהל ובין באמצעות חקיקה.

עבודת המטה של משרדי הממשלה ביחס לכל אחת מן ההטבות האמורות צריכה לכלול את התשתית העובדתית הנדרשת: מהות ההטבה ורכיביה; התנאים לקבלתה; זהות האוכלוסייה הנהנית מן ההטבה כיום; היכן מעוגנת ההטבה; אילו תנאים ניתן או צריך לשנות או להוסיף על מנת לכונן את התמריץ המבוקש; מהן תוצאות לוואי אפשריות של שינוי התנאים; מה העלות הכספית או החיסכון שייגרם משינוי תנאי ההטבה; וכל נתון או שיקול מקצועי רלבנטי אחר ביחס לאותה הטבה שניתנת.

לאחר שתוצג תשתית מקצועית כאמור, תתאפשר בחינת ההיבטים המשפטיים הנלווים וניתן יהיה לגבש התייחסות משפטית לסל הכולל של ההטבות, וכלל הגורמים הרלוונטיים ביעוץ המשפטי לממשלה יפעלו לעשות כן בהקדם אפשרי. בהמשך לכך, ניתן יהיה לפעול בטווח זמן קרוב ליישומם של הצעדים האמורים, לרבות במסגרת גיבוש החלטת ממשלה ייעודית.

48. בהקשר זה וכפי שהודגש במכתב המשנה, גם פסק הדין עצמו **איננו מתמצה בצו מוחלט ליישומן של ההמלצות המפורטות במכתב אגף התקציבים**; אלא בהתאם לפסק הדין נדרש לבחון צעדים אפקטיביים נוספים לקידום גיוסם של משתמטים לשירות צבאי. זאת, במקביל לגיבוש תכנית ממשלתית רחבה יותר לקידום גיוסם של משתמטים. כמו כן באפשרות הממשלה להנחות על גיבוש חקיקה שתמנע הטבות, במישרין או בעקיפין, ממשתמטים, ואז סל הסקציות האזרחיות-כלכליות שבהן ניתן לנקוט יכול אף להיות רחב בהרבה.

49. כפי שהוסבר לעיל במסגרת מדיניות ממשלתית סדורה ניתן להרחיב עוד יותר את סל הסנקציות ושליטת ההטבות על בסיס תשתית עובדתית ומקצועית שיעבירו משרדי הממשלה הרלוונטיים בטווח הזמן הקרוב. מבלי למצות את האמור, במיפוי ראשוני שנעשה ישנו סל נרחב של הטבות, הניתנות בקשר ישיר או עקיף עם השתמטות משירות צבאי, ואשר נדרש, בהתאם לפסק דינו של בית המשפט הנכבד לשקול את שלילתן ממי שהוכרוזו כמשתמטים. בגדר סל זה מצויים למשל סיוע כלכלי פרטני ללומדי תורה הניתן מכוח חוק סיוע כלכלי לעידוד לומדי תורה וסטודנטים נזקקים, תשע"ז-2017; הטבות במס הכנסה הניתנות עבור לימודים תורניים; תוכניות תעסוקה ייעודיות להנגשת עולם התעסוקה לבני הציבור החרדי. ביחס לכל אחת מהטבות אלה ניתן לקבוע, על פני הדברים, באמצעות החלטות מינהל, כי בהתאם למצב החוקי הנוכחי, ההטבה לא תינתן למי שהוכרוזו כמשתמט משירות צבאי.

סיכום

50. בהתאם למצב החוקי הקיים ובהתאם לפסק הדין, על כל גופי המדינה חלה חובה להגביר את מאמצי האכיפה במישורים השונים בטווח הזמן המיידי; הן באמצעות נקיטה בהליכי אכיפה משמעותיים ופלייליים כלפי מי שנעדר משירות והוכרוזו משתמט, והן באמצעות גיבוש מדיניות אכיפה ממשלתית אפקטיבית, שוויונית ומידתית. מדיניות כאמור נדרשת לכלול צעדים משלימים, שיעמדו בעקרונות שנקבעו ביחס לצעדים אלה בפסק הדין.

51. לעמדת גורמי המקצוע, ובהתבסס על נתונים עדכניים שנאספו, פעילות צה"ל להגברת האכיפה הפלילית ושימוש בכלי האכיפה הנתונים בידי נמצאה כאפקטיבית ומשמעותית, ובצירוף לפעולות נוספות, מובילה לעלייה בהיקף המתגייסים בני הציבור החרדי. בנוסף, להערכת גורמי משרד האוצר, גם בשלילת הטבות נוספות ממי שלא הסדיר את מעמדו יש כדי להביא לעלייה כאמור. יחד עם זאת מדובר בעלייה אשר עודנה רחוקה מלהלוך את צרכי הצבא ואת ערך השוויון, ומכאן שנדרש, בין יתר המאמצים, להגביר את מאמצי האכיפה ואת השימוש בסנקציות אישיות.

52. בהתאם לעמדת גורמי המקצוע והמשפט, הגברת פעולות האכיפה במישור הפלילי, תוך טיוב הממשק בין גורמי הצבא לגורמי המשטרה, לצורך ביצוע מהלכי אכיפה יזומים ושוויוניים בסביבה אזרחית, צפויה להגביר את האפקטיביות של צעדי האכיפה ולמנוע אכיפה בררנית, שהיא פסולה בפני עצמה.

לצד זאת, יישום בטווח הזמן הקרוב של מדיניות אכיפה ממשלתית, במסגרתה יישללו הטבות אזרחיות-כלכליות ממשמטמים - צפוי גם הוא להוביל להגדלת היקף המתגייסים בני הציבור החרדי לשורות צה"ל, והנתונים שנותחו על ידי גורמי האוצר מלמדים שלהיבט זה צפויה להיות השפעה משמעותית.

בתוך כך, התמונה העולה לפיה המשטרה הצבאית, ככלל, אינה מקבלת אישור לבצע בעת הזו פעילות יזומה בסביבה אזרחית כלפי משמטמים בריכוזי מגורים של בני הציבור החרדי, ואף לא באזורי "מעטפת", וכי המשטרה, ככלל, אינה מעכבת משמטמים שאותם היא פוגשת במפגשי אקראי, גם מחוץ לריכוזי מגורים, היא קשה. מציאות זו אינה מתיישבת עם חובות כלל גופי המדינה הרלוונטיים לאכוף את החוק באופן שווה, ומהווה פגיעה ממשית באכיפה האפקטיבית של חובת הגיוס, אי-מיצוי פוטנציאל הגיוס ואכיפה בלתי-שוויונית. בהתאם, קיימת חשיבות ממשית לשיתוף הפעולה מצד המשטרה בכלל פעולות האכיפה, ולטיפול בסוגיית המשאבים וכוח האדם, על רקע עמדת המשטרה בנוגע להשלכות המחסור בכוח אדם על מעורבותה, בהתחשב בהשלכות שוליות לביצוע המעצרים.

53. לצד זאת, על הממשלה לפעול בדחיפות לגיבוש מדיניות ממשלתית לעידוד גיוס משמטמים ולאכיפת חובת הגיוס על חייבי גיוס מכלל האוכלוסייה. על צוות השרים שהוקם להבהיר מהם הצעדים האזרחיים-כלכליים שהוא מבקש לקדם, מתוך סל הכלים האפשריים. כפי שהוסבר, חלק מן הכלים הכלכליים ניתנים ליישום בטווח הזמן הקרוב. בהתאם לצעדים עליהם יחליט הדרג המדיני, תיעשה בחינה מקצועית של משרדי הממשלה, וינתן הליווי המשפטי הנדרש. אם תתגבש המסקנה כי צעדי אכיפה מסוימים שהממשלה תבקש לקדם מחייבים חקיקה, ניתן יהיה לשלבם בהליך תיקונו של חוק שירות ביטחון שמצוי בימים אלו בעיצומו בכנסת.

בהתאם לדין הקיים ולפסק הדין, כמו גם על רקע צורכי הביטחון הגוברים נדרש כי מדיניות הממשלה תגובש בתוך פרק זמן קצר.

54. העובדות המפורטות בהודעת עדכון זאת, בכל הנוגע לפעולות בהן נוקט צה"ל להרחבת שירותם של בני הציבור החרדי, אושרו על-ידי תא"ל שי טייב, רח"ט תומכ"א בצה"ל, ומטעמים טכניים תצהיר מטעמו יוגש לבית המשפט הנכבד בימים הקרובים.
בנוסף, העובדות המפורטות בכל הנוגע לפעולות המשטרה הצבאית, אושרו על ידי תא"ל יובל יאמין, קצין משטרה צבאית ראשי, ומטעמים דומים, תצהיר מטעמו יוגש לבית המשפט הנכבד בימים הקרובים.

בקשת מזכיר הממשלה לדחיית מועד הדיון

55. במסגרת פנייתו של מזכיר הממשלה למשנה ליועצת המשפטית לממשלה (ציבורי-מינהלי) מיום 17.2.26 ועל רקע הדברים שצוינו בפנייה, ביקש מזכיר הממשלה כי הייעוץ המשפטי לממשלה יודיע לבית המשפט על רצונה של הממשלה לבקש לדחות את הדיון שנקבע לפני בית המשפט הנכבד ב- 45 יום. בהתאם לכך, נכללה בטיטת ההודעה בקשה זו, והטיטה הועברה להתייחסותו של מזכיר הממשלה. אולם, חלף העברת הערות לטיטת ההודעה לפרקליטות המדינה, כמקובל, מזכיר הממשלה בחר להגיש הודעה ישירות לתיק בית המשפט הנכבד, מבלי שהתבקש ייצוג נפרד בעתירה זו וממילא לא התקבל.

היום, ז' באדר תשפ"ו
24 בפברואר 2026

הדס ערן, עו"ד
סגנית בכירה א' במחלקת הבג"צים
בפרקליטות המדינה

נטע אורן, עו"ד
סגנית מנהל במחלקת הבג"צים
בפרקליטות המדינה